

SELETUSKIRI

maeluministri määruse „Põllumajandusministri 11. novembri 2010. a määruse nr 108 „Volitatud veterinaararsti volituse raames osutatavate teenuste tasu määrad ja tasustamise kord” muutmise” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Põllumajandusministri 11. novembri 2010. a määrust nr 108 „Volitatud veterinaararsti volituse raames osutatavate teenuste tasu määrad ja tasustamise kord” (edaspidi *määrus nr 108*) muudetakse eesmärgiga tõsta asjaomaseid volitatud veterinaararstide osutatavate teenuste tasu määrasid, et need vastaks praktilisele vajadusele.

Veterinaarkorralduse seaduse alusel Veterinaar- ja Toiduametiga (edaspidi VTA) halduslepingu sõlminud veterinaararstidel ehk volitatud veterinaararstidel on oluline roll loomatauditõrje seadusest, toiduseadusest ja söödaseadusest tulenevate nõuete täitmise üle riikliku järelevalve teostamisel ning nad osutavad asendamatu praktilist kaasabi loomataudide ennetamisel ja tõrjemeetmete rakendamisel. Praeguses olukorras on volitatud veterinaararstide arv vähenenud, samas aga nende tegevuspiirkonnad seetõttu suurenenud. Niisiis ei kata määruse nr 108 § 3 lõikes 9 sätestatud volitatud veterinaararsti osutatavate teenuste tasu ülemmäär enam praktikas kõiki nende poolt osutatud teenustega kaasnevaid kulusid. Teatavate kulude suurenemine on otseselt seostatav ka sigade Aafrika katku (edaspidi SAK) esinemise ja levikuga, sest on tekkinud vajadus ajakohastada muu hulgas ka volitatud veterinaararstide kaasabil rakendatavaid bioohutusmeetmeid, et ära hoida SAK-i levikut.

Kehtiva määruse nr 108 § 2 lõike 6¹ kohaselt on marutaudi tõrjeprogrammi raames uuritavalt metsloomalt uurimismaterjali võtmise tasu määr ühe looma kohta 5 eurot. Nimetatud tasu on püsinud muutumatuna 2011. aastast, mil see kehtestati. Alates ajast, kui Eesti saavutas marutaudivaba riigi staatuse, on pidevalt langenud nende marutaudi suhtes vastuvõtlike ja haiguskahtlaste metsloomade (edaspidi koos *riskiloomad*) arv, kellelt võetud uurimismaterjal on uuringutele suunatud, ning seda langust ei ole peatanud ka uurimismaterjali võtmise eest tasumäära kehtestamine. Samas on marutaudioht riigi idapiiril endiselt suur ning kõige tõenäolisem marutaudi taasnakatumise stsenaarium on haige metslooma migratsioon üle riigipiiri. Seetõttu on otstarbekas tõsta uurimismaterjali võtmise tasu määra, et ergutada uurimismaterjali võtmist ning säilitada riskiloomadelt proovide kogumine usaldusväärses mahus.

Määrus kehtestatakse veterinaarkorralduse seaduse § 19 lõike 5 ja söödaseaduse § 25 lõike 4 alusel.

Eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Maaeluministeeriumi toiduohutuse osakonna nõunik Allan Aleksašin (allan.aleksasin@agri.ee, tel 625 6277). Eelnõule on juriidilise ekspertiisi teinud Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Katrin Tuula (katrin.tuula@agri.ee, tel 625 6280) ja eelnõu keeetoimetaja on sama osakonna peaspetsialist Leeni Kohal (leeni.kohal@agri.ee, tel 625 6165).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu § 1 punkti 1 kohaselt sõnastatakse ümber määruse nr 108 § 2 lõige 6¹, millega sätestatakse marutaudi tõrjeprogrammi raames uuritavalt metsloomalt uurimismaterjali

võtmise tasu määr ühe looma kohta. Uueks tasumääraks nähakse ette 30 eurot looma kohta endise 5 euro asemel.

Nimetatud tasu metsloomalt uurimismaterjali võtmise eest on püsinud muutumatuna 2011. aastast. Alates ajast, kui Eesti saavutas marutaudivaba riigi staatuse, on pidevalt langenud nende riskiloomade arv, kellelt võetud uurimismaterjal on uuringutele suunatud. Näiteks, kui 2006. aastal uuriti 588 marutaudikahtlusega looma, siis 2011. aastal uuriti 209 looma ning 2014. aastaks oli uuritavate proovide arv langenud 183-ni. Samas on marutaudioht riigi idapiiril endiselt suur ning kõige tõenäolisem marutaudi taasnakatumise stsenaarium on haige metslooma migratsioon üle riigipiiri. Seetõttu on oluline, et säiliks riskiloomadelt proovide kogumine usaldusväärses mahus.

Analoogseid marutaudiproove koguvad ka VTA ja Eesti Jahimeeste Seltsi (edaspidi *EJS*) vahel sõlmitud hankelepingu raames jahimehed, keda on tasustatud proovi võtmise eest oluliselt kõrgemas määras (aastatel 2011–2015 on hind olnud suurusjärgus 10–13 eurot). Otsuse „Grant Decision SANTE/2016/EE/SI2.725986“ kohaselt hakkab Euroopa Komisjon alates 2016. aastast marutaudi passiivse seireprogrammi raames marutaudikahtlusega surnud või haiguskahtlastelt rebastelt ja kährikutelt proovide kogumise eest maksma oluliselt kõrgemat hüvitist – 75% summast (ilma käibemaksuta), mis liikmesriik on kulutanud, aga mitte enam kui 37,50 eurot proovi kohta. Seetõttu, et stimuleerida riskiloomadelt proovide kogumist, on VTA teinud ettepaneku tõsta asjaomaste proovide kogumise hinda 30 euroni ja seda nii *EJS*-i poolt hankelepingu raames kogutud proovide kui ka volitatud veterinaararstide poolt kogutud proovide puhul (käesoleva eelnõu raames), et tagada mõlemale huvigrupile võrdne tasu. Uus hind tuleneb eelmise ja praeguse aasta marutaudi tõrjeprogrammi eelarvevahenditest ning soovist säilitada marutaudi tõrjeprogrammi eelarvetasakaalu. Alates 2016. aastast otsustas Euroopa Komisjon lisada kaasrahastatavate meetmete hulka infokampaania kulud (75% käibemaksuta summast, ilma piirmäärata) ning panna metsloomade eest makstav hüvitis sõltuma proovi liigist – kui tegu on terve kütitud loomaga, keda kontrollitakse vaktsineerimise järelkontrolli raames, on piirmäär 11,25 eurot, riskilooma puhul on selleks 37,50 eurot. Täpsustuseks, et eelnevatel aastatel tuli infokampaania kulud kogumahus maksta Eesti riigil ning kütitud metsloomalt järelkontrolli raames võetud proovi kogumise hüvitise piirmääraks oli 2015. aastal 7,5 eurot. VTA eelarvekalkulatsiooni aluseks (mis arvestab nii *EJS* ja VTA vahel sõlmitud lepingu raames proovide kogumise kui ka volitatud veterinaararstide poolt proovide kogumise hinnatõusu) oli see, et infokampaania ning metsloomadelt proovide kogumise tõusnud kaasrahastuse arvelt tekkivad vabanenud vahendid kasutaksime maksimaalselt ära, et toetada sihtotstarbeliselt haiguskahtlastelt (koguvad volitatud veterinaararstid) ning marutaudi suhtes vastuvõtlikelt metsloomadelt (koguvad jahimehed VTA ja *EJS* vahel sõlmitud lepingu raames) proovide kogumist.

Mainimata ei saa jätta, et *EJS*-i poolt kogutavate proovide puhul muutis VTA juba 2015. aasta kevadel kogumise strateegiat, mis läbi proove kogutakse ning uuritakse peaaegu poole väiksemas mahus kui enne, kuid proovid kogutakse eranditult marutaudi riskigruppi kuuluvatelt loomadelt.

Eelnõu § 1 punkti 2 kohaselt sõnastatakse ümber määruse nr 108 § 3 lõige 9, millega sätestatakse tasumäär määruse nr 108 §-s 2 ja § 3 lõigetes 1–8 loetlemata volitatud

veterinaararsti osutatavate teenuste eest. Uueks tasu ülemmääraks nähakse ette 500 eurot kuus endise 290 euro asemel.

Määruse nr 108 § 3 lõikes 9 sätestatud volitatud veterinaararsti osutatavate teenuste tasu ülemmäär ei kata praegu enam kõiki nende poolt osutatud teenustega kaasnevaid kulusid. Volitatud veterinaararstide osutatavate määruse nr 108 §-s 2 ja § 3 lõigetes 1–8 loetlemata teenuste maht on suurenenud ka seoses SAK-i levikuga ja volitatud veterinaararstid peavad sealjuures tagama pideva valmisoleku tauditõrje tegevusteks. Lisaks eelnevale on veel mitmeid teenuste osutamise seotud kulusid ja tegevusi, mida volitatud veterinaararstid kannavad ja teevad, sealhulgas kulud transpordile riikliku loomatauditõrje programmi täitmiseks, proovide laboratooriumisse toimetamise kulud, loomakaitsealastele väljakutsetele reageerimine, volitatud veterinaararsti tööaja- ja sõidukulud veterinaarkeskuses peetavate tauditõrjealaste koosolekute pidamisel, riikliku loomatauditõrje programmi raames vajalike tarvikute toomine veterinaarkeskustest ja nende ladustamine, bürootarvete kulu loomatauditõrje programmiga seotud aruannete ja muu dokumentatsiooni täitmisel, SAK-i tõrje raames jahimeeste abistamine ja proovide võtmiseks vajalike tarvikute väljastamine ning SAK-i diagnoosimiseks vajalike proovide kogumine ka väljaspool tööaega. Nimetatud kulud ja tegevused on arvestatud viidatud ülemmäära sisse, niisiis on tasumäära tõus kirjeldatud asjaoludel igati ootuspärane ja põhjendatud.

Eelnõu § 2 kohaselt rakendatakse määrust tagasiulatuvalt 1. jaanuarist 2016. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Eelnõus on arvestatud Euroopa Komisjoni otsust „Grant Decision SANTE/2016/EE/SI2.725986“.

4. Määruse mõjud ja määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse sihtgrupp on volitatud veterinaararstid ja määruse mõju on seotud eelkõige loomatauditõrje ennetamisega, et tagada praegusel juhul nii SAK-i ohu korral täiendavate bioohutusmeetmete rakendamine kui ka stimuleerida seireprogrammi raames riskiloomadelt marutaudiproovide kogumist.

SAK-i levikuga seonduvalt on volitatud veterinaararstide osutatavate teenuste maht suurenenud ja volitatud veterinaararstid peavad sealjuures tagama pideva valmisoleku tauditõrjealasteks tegevusteks nii tööajal kui ka väljaspool tööaega. Sealjuures on volitatud veterinaararstide arv vähenenud, samas aga nende tegevuspiirkonnad seetõttu suurenenud, mis omakorda on kaasa toonud kulude tõusu. Ehk siis lihtne matemaatika näitab, et piirkondade ühendamisel ei võimalda määrus kehtivas sõnastuses teha sarnast „liitmistehet“ ka tasumääraga, kuna viimane on isiku-, mitte piirkonnapõhine. Selleks, et tagada volitatud veterinaararstide volituse raames osutatavate teenuste praktikas toimimine ja kõikide vajalike kulutuste katmine, tuleb määruse nr 108 § 3 lõikes 9 sätestatud muude teenuste tasu ülemmäära korrigeerida.

Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus tööülesannete suurenenud maht ja sellega kaasnevad kulud on volitatud veterinaararstil volitustest loobumise vältimiseks tulnud katta muude tegevuste arvelt, sealhulgas sageli ka erapraksisest laekuva tulu arvelt.

Oluline on, et säiliks riskiloomadelt proovide kogumine usaldusväärses mahus (kokku on kavandatud 1250 proovi võtmine, neist ligikaudu 200 koguvad volitatud veterinaararstid), mida aitab saavutada uurimismaterjali võtmise tasu määra tõstmise määruse nr 108 § 2 lõikes 6¹. Sama meelt on Euroopa Komisjon, kes pakub selle tarbeks liikmesriikidele hüvitist. Kuigi Eesti on marutaudivaba, on idapiiril marutaudioht väga suur ning haigusesse taasnakatamiseks piisab, kui marutaudis metsloom jõuab kas loomuliku migratsiooni teel või lemmikloom inimese abil vaktsineerimata alale. Sellist taasnakatamist on esinenud korduvalt (näiteks Leedu jõudis olla ametlikult marutaudivaba vaid napilt paar nädalat 2015. aasta sügisel, Poola ei suuda senini kontrolli alla võtta 2008. aasta sügisel riigi lõunaosasse tunginud marutaudipuhangut jne).

Juhul, kui marutaud riiki levib, on minimaalne erakorralise vaktsineerimise ala kolde ümber 8000 km². Võrdluseks võib tuua, et sisulise hinnatõusu arvelt, mida praegu volitatud veterinaararstidele selles osas kavandatakse, saaks metsloomi vaktsineerida ainult 75 km² alal (arvestatud 2015. aasta hindade kohaselt: vaktsiin + külvamine). Seega on asjakohasem suunata rahalisi vahendeid suunitletud riskiloomade seiresse (proovide kogumise abil).

Eelnimetatud mõjude ulatus, sagedus, ebasoovitavate mõjude avaldumise risk ja sihtrühma suurus on väike ning seega ei ole vajadust koostada Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. a määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 65 lõike 2 kohast mõjude analüüsi aruannet.

Määruse eelnõu § 1 punkti 2 rakendamine ei too kaasa lisategevusi ega -kulutusi riigieelarve vahenditest, samuti ei kaasne määruse rakendamisega tulusid. Asjaomased ümberkorraldused rahastamises tehakse olemasolevate vahendite arvelt.

Eelnõu § 1 punkti 1 rakendamiseks on vajalik omafinantseering suuruses ligikaudu 2250 eurot. Alates 2016. aastast pakub Euroopa Komisjon kõnealuse tasu määra tõstmiseks hüvitist marutaudi passiivse seireprogrammi raames kogutud marutaudi kahtlusega surnud või haiguskahtlastelt rebastelt ja kährikutelt kogutud proovide kogumise eest ning oluliselt kõrgemas määras kui varem – 75% summast (ilma käibemaksuta), mis liikmesriik on kulutanud, aga mitte enam kui 37,50 eurot proovi kohta. VTA on teinud ettepaneku tõsta Eesti puhul asjaomaste proovide kogumise hinda 30 euronni endise 5 euro asemel. Rahaline kogukulu 200 proovi puhul hinnaga 30 eurot proovi kohta on kokku 6000 eurot, millest 1000 eurot moodustab käibemaks. Eesti riigieelarvest tuleb kanda 25% käibemaksuta summast, mis on 1250 eurot, ja kogu käibemaks 1000 eurot, Euroopa Komisjon hüvitab 75% käibemaksuta summast, mis on 3750 eurot. Seega on kõnealusest muutmisest tulenev otsene kulu Eesti riigieelarvele 2250 eurot. Kuivõrd ka praegu kehtivast 5-eurosest hinnast proovi kohta maksis Euroopa Komisjon kinni käibemaksuta summast 75%, oli 200 proovi puhul Eesti riigieelarve kulu 374 eurot, mille saab arvestada vajaminevast summast maha. Seega määruse sellisel kujul jõustumine tooks Eesti riigieelarvele kohustusliku kaasfinantseeringu tõttu kaasa kulusid 1876 eurot.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras ja seda rakendatakse tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2016. a. Tagasiulatava rakendamise põhjuseks on asjaolu, et marutaudiproovide puhul ei pruugi

Euroopa Komisjon nõustuda hüvitama kahe erineva hinnaga tegevuste kulusid ühe aruandeperioodi jooksul. Samas on seireprogrammi raames tegevusi tehtud 2016. aasta algusest saati, kuid Euroopa Komisjoni poolne hüvitamise otsus võeti vastu alles veebruaris ja see on samuti tagasiulatava mõjuga. Eelnõu § 1 punkti 2 puhul on uued halduslepingud sõlmitud ja volitatud veterinaararstide tegevuspiirkonnad muutunud samuti 2016. aasta algusest. Tagasiulatav rakendamine ei riku õiguskindluse põhimõtet ning toob kaasa volitatud veterinaararstidele soodsa õigusliku tagajärje, s.o riigieelarvest rahastatavate teenuste tasumäärade tõusu.

6. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning elektronposti teel arvamuse avaldamiseks Veterinaar- ja Toiduametile ja Eesti Loomaarstide Ühingule.